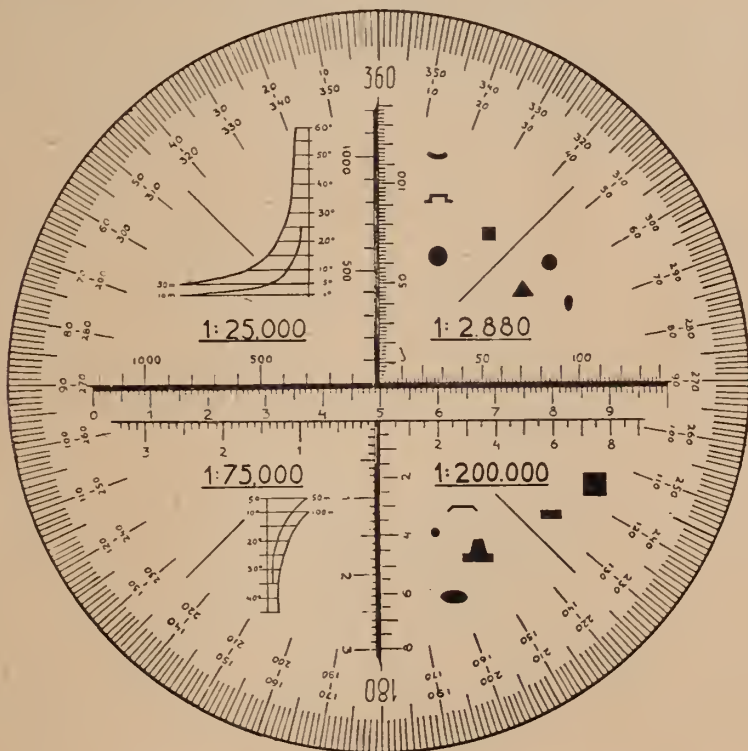

Rövid közlemények

Földtani szögfelrakó

A szocialista munkaverseny egyik alapfeltétele, hogy minden dolgozó saját munkaterületén olyan újításokat vezessen be, mely munkáját gyorsabbá és eredményesebbé teszi anélkül, hogy erőfeszítését fokoznia, vagy munkaidejét hosszabbítania kellene. A geológusok feladatkörében ezt célozta a folyó évi 4-6. számban közölt „módosított szögfelrakó”, mely igen jól valósítja meg célját. Hátrányának tartom azonban azt, hogy két darabból kell összeállítani, mert ez egyrészt drágítja előállítását, másrészt könnyebben romlóvá is teszi. Az általam javasolt rajz szerinti megoldás viszont e hátrányokat teljesen kiküszöböli. Előnye még az is, hogy a munkamozzanatok számát csökkenti, mert amíg a módosított szögfelrakó közvetett (a beállítás után még egy belső korong elforgatása szükséges), addig a földtani szögfelrakó közvetlen (beállítás után azonnali) szögfelrakást tesz lehetővé.

Lényege: a szögfelrakón (a földtani iránytűhöz hasonlóan) az óramutató járásával ellenkező irányban vannak felrakva a szögek. (Alatta azonban a megszokott irányú beosztás is megvan, tehát a szögfelrakó nem geológusok

számára is használható. Ez egyben kereskedelmi értéket is növelné.) Ezenkívül a 360° – 180° , valamint a 270° – 90° vonalakon a szögfelrakó ki van vágva. E kivágások segítségével berajzolhatók a térképre a dél- és csapásirányok vonalai. (A 270° – 90° közti beosztás egyben mint vonalzó is használható).

Használata a lehető legegyszerűbb: a szögfelrakó középpontját és a felrakandó dél- és csapásirány szögét összekötő egyenest az északi irányba állítjuk, s utána már azonnal be is húzhatjuk a dél- és csapást.

A többi beosztás és kivágás csak azt célozza, hogy a felhasznált anyag minél értékesebben legyen kihasználva, s még további segítséget nyújtson a térkép-szerkesztésben. Ilyenek:

1. A négy térképfajta mértéke, de egyúttal oly módon, hogy fúráslyuk-felrakónak is lehessen használni.

2. 1:25 000 és 1:75 000 térképekhez lejtőszögmérő.

3. Egy 10 cm-es vonalzó.

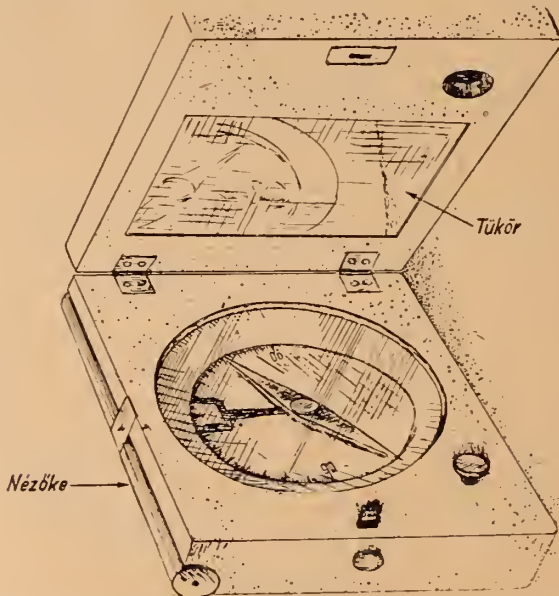
4. Különböző térképjelek kivágásai, hogy a szögmérőt egyúttal időmlapként is lehessen használni.

Anyaga átlátszó celluloid, melynek azonban nem feltétlenül szükséges vastagnak lennie, a honvédségnél használatos „időmlap” vastagsága megfelelő lenne. Színtelen helyett előnyösebbnek mutatkozik a sárga, mert ez elűti a térképek színezésétől.

Illés Gyula

Módosított földtani iránytű

Az ötéves terv feladatainak megoldása céljából megnövekedett földtani felvételi programunk teljesítése érdekében a műszerelosztási nehézségek miatt, az 1950. évi felvételi idényben kéziszíntező és olajtájoló nélkül kellett hidrogeológiai vizsgálataimat végezni. A vízszintek t. sz. f. magasságát csak a 25.000-es méretű térképlapok szintvonalai alapján olvashattam le. A szükség ilyenformán rákényszerített, hogy valamilyen megoldást keressek a mutató nehézségek leküzdésére.

A földtani iránytűn végzett mellékelt rajz szerinti módosítással, szintmegállapító munkámban, kis gyakorlat után elfogadható pontosságot értem el. (10ⁿ-nyi leolvasási pontosság.)

A földtani iránytű fordított beosztásán, a keletet jelző oldalon, a fatok alsó élén, egy hengeres barázdát készítettem, mely alkalmassá vált egy egymásba tolható okulár- és szátkeresztes végekkel ellátott rézesőből készült irányzóberendezés befogadására. Az iránytű fafedelébe egy tükröt építettem be olyanformán hogy a fedél megfelelő szögű beállítása után a kompasz és klinométer állása a tükörből leolvashatóvá lett az említett irányzóberendezés igénybevevője számára.

Az ilyenformán módosított földtani iránytű egyformán alkalmas az észak-tól eltérő vízszintes, valamint a vízszintestől eltérő függőleges szögek mérésére, távolabbeső megirányzott pontok esetében is.

A használati nehézséget mindössze a tükörben megjelenő fordított kép leolvasása okozza, mely a saját gyakorlatomban kb. egy napi lassúbb munkát okozott. A gyakorlat során kialakult továbbá a csőtoldalék kihúzásának mértéke is, mely eleinte a megfelelő leolvasású szentávolság beállítását zavarta. A szátkeresztet az iránytű tokjának merőlegeseihez képest a klinométer leg-tökéletesebb mozgását biztosító döntésben kell rögzíteni.

Venkovits István